

6- Birinci Lem'a: Bakınız! Her bir masnuun yüzünde öyle bir sikke vardır ki ancak her şeyi halk eden...

Birinci Lem'a

Bakınız! Her bir masnuun yüzünde öyle bir sikke vardır ki ancak her şeyi halk eden Hâlık'a mahsustur. Ve her bir mahlukun cephesinde öyle bir hâtem vurulmuştur ki her şeyi yapan Sâni'den maada kimsede o hâtem bulunmaz. Ve kudretin neşrettiği mektuplarından her bir mektubun âhirinde, taklidi kabil olamayan öyle bir turra vardır ki ancak Sultan-ı ezel ve ebed'e hastır.

O gibi sikkelerden yalnız hayat üzerinde parlayan sikke-i i'caza bakınız ki hayat ile bir şeyden pek çok şeyler husule gelir, icad edilir. Ve pek çok şeyler dahi bir şey-i vâhide emr-i Rabbaniyle inkılab ederler. Mesela su, bir şey-i vâhid iken pek çok uzuvlara, cihazlara Allah'ın izni ile menşe olur, icad edilirler. Ve mideye giren pek çok muhtelif yemekler ve meyvelerden Hâlık-ı Teâlâ tek bir cismi icad eder, tek bir cisim husule getirir.

İşte kalp, akıl, şuur sahibi olan bir adam, bu ciheti düşünürse anlar ki bir şeyden çok şeyleri icad edip çıkartmak ve çok şeyleri bir şeye tahvil etmek ancak her şeyi halk eden ve her şeyi yapan Sâni'e mahsus bir sikkedir.

Bakınız! Her bir masnuun yüzünde öyle bir sikke vardır ki ancak her şeyi halk eden Hâlık'a mahsustur.

Ve her bir mahlukun cephesinde öyle bir hâtem vurulmuştur ki her şeyi yapan Sâni'den maada kimsede o hâtem bulunmaz.

Ve kudretin neşrettiği mektuplarından her bir mektubun âhirinde, taklidi kabil olamayan öyle bir turra vardır ki ancak Sultan-ı ezel ve ebed'e hastır.

Üç Cümlelerin Ortak Manası

Bu üç cümle, aynı hakikati üç ayrı ifade ile söyler: Her varlığın üzerinde, onu doğrudan Allah’a nispet ettiren özel bir ilahî damga vardır. Bu damga öyle bir damgadır ki sebeplerin, tabiatın, tesadüfün veya mahlukatın taklit etmesi mümkün değildir.

Birinci Cümle

“Her bir masnuun yüzünde öyle bir sikke vardır ki ancak her şeyi halk eden Hâlık’a mahsustur.”

Yani her sanatlı varlığın üzerinde, onu yapanın ancak bütün varlığı yaratan Allah olabileceğini gösteren bir işaret vardır. Burada varlığa sanatlı yapılmış eser olarak bakılıyor.

İkinci Cümle

“Her bir mahlukun cephesinde öyle bir hâtem vurulmuştur ki her şeyi yapan Sâni’den maada kimsede o hâtem bulunmaz.”

Yani her yaratılmış şeyin üzerinde, onu ancak bütün eşyayı sanatla yapan Allah’ın yaratabileceğini gösteren bir mühür vardır. Burada varlığa yaratılmış mahluk olarak bakılıyor.

Üçüncü Cümle

“Kudretin neşrettiği mektuplarından her bir mektubun âhîrinde, taklidi kabil olamayan öyle bir turra vardır ki ancak Sultan-ı ezel ve ebed’e hastır.”

Yani her varlık, Allah’ın kudret kalemiyle yazılmış bir mektup gibidir. O mektubun sonunda da yalnız ezel ve ebed Sultanı olan Allah’a ait, taklit edilemez bir imza vardır.

Bu Şekilde Zikredilmesinin Hikmeti

Üstad burada hemen hayat deliline girmiyor; önce zihni hazırlıyor. Çünkü biraz sonra “hayat”ın, varlıklar üzerindeki en parlak ilahî sikke, hâtem ve turra olduğunu gösterecek. Bu üç cümle, okuyucuya şunu kavratıyor: Varlıkların üzerinde Allah’a mahsus bir damga vardır; şimdi o damganın en parlaklarından biri olarak hayata bakılacaktır.

Neden Tek Cümleyle Yetinmedi?

Üstad “Her varlık Allah’ın mührünü taşır.” diyebilirdi. Fakat o zaman mana kısa kalırdı. Burada maksat sadece hüküm vermek değil, nazarı derinleştirmektir. Aynı hakikati “sikke”, “hâtem” ve “turra” kelimeleriyle tekrar ederek kalbe şunu yerleştiriyor: Bu mesele sıradan bir delil değil; taklidi imkânsız, inkârı mümkün olmayan, doğrudan Allah’a ait bir mühür meselesidir.

Hayat Deliline Hazırlık

Bu üç cümle, gelecek hayat delilinin mukaddimesidir. Üstad önce “Her varlıkta Allah’a mahsus bir damga vardır.” diyor. Sonra “O damgalardan yalnız hayat üzerindeki sikkeye

bakınız.” diyerek hayatı gösterecek. Yani hayat, bu üç cümlede anlatılan sikke, hâtem ve turranın en açık ve en parlak nümunesi olarak ele alınacaktır.

Netice

Bu üç cümle tekrar değil, derece derece hazırlıktır. Varlık önce masnu, sonra mahluk, sonra kudret mektubu olarak gösteriliyor. Böylece akıl ve kalp, hayat deliline hazırlanıyor. Ardından denilecek ki: İşte bu ilahî mühürlerin en parlaklarından biri hayattır; çünkü hayat, bir şeyden çok şey çıkarır ve çok şeyleri bir tek şeye çevirir.

O gibi sikkelerden yalnız hayat üzerinde parlayan sikke-i i'caza bakınız ki hayat ile bir şeyden pek çok şeyler husule gelir, icad edilir. Ve pek çok şeyler dahi bir şey-i vâhide emr-i Rabbaniyle inkılab ederler. Mesela su, bir şey-i vâhid iken pek çok uzuvlara, cihazlara Allah'ın izni ile menşe olur, icad edilirler. Ve mideye giren pek çok muhtelif yemekler ve meyvelerden Hâlık-ı Teâlâ tek bir cismi icad eder, tek bir cisim husule getirir.

Hayatın Üzerindeki Sikke

Üstad burada önceki üç cümlede anlattığı **sikke, hâtem ve turra** meselesinden sonra, o ilahî mühürlerin en parlaklarından biri olarak **hayatı** gösteriyor. Yani diyor ki: Varlıkların üzerinde Allah'a mahsus pek çok mühür vardır; fakat bunların içinde hayat öyle parlak bir mühürdür ki, onu gören akıl doğrudan doğruya Allah'ın kudretini okumaya mecbur kalır.

“Hayat Üzerinde Parlayan Sikke-i i'caz”

“Sikke-i i'caz”, aciz bırakan mucizevî mühür demektir. Hayat, sebeplerin taklit edemeyeceği bir ilahî mühürdür. Çünkü cansız maddeler kendi başlarına hayat yapamazlar. Toprak, su, hava, güneş, elementler bir araya gelir; fakat bunların hiçbirinde ilim, şuur, irade ve plan yoktur. Buna rağmen ortaya gören göz, atan kalp, düşünen beyin, koklayan burun, işiten kulak çıkar. İşte hayat, bütün sebepleri aciz bırakan bir kudret mührüdür.

“Hayat ile Bir Şeyden Pek Çok Şeyler Husule Gelir”

Hayatın bir mucizesi şudur: **Bir tek şeyden çok şey çıkar**

Çekirdek: Bir çekirdek küçücük bir tanedir; fakat ondan kök, gövde, dal, yaprak, çiçek, meyve ve tekrar binlerce çekirdek çıkar. Bir şey, hayatla koca bir ağaca dönüşür.

Yumurta: Bir yumurta sade bir madde gibi görünür; fakat ondan gözlü, gagalı, kanatlı, kalpli, canlı bir kuş çıkar. Bir şeyden pek çok cihaz yaratılır.

Nutfe: Bir damla sudan kemik, damar, sinir, göz, kulak, dil, kalp ve beyin çıkar. Bir damla, Allah'ın emriyle insan sarayına temel olur.

Su: Su tek bir şeydir; fakat bedende kan olur, gözyaşı olur, ter olur, hücrelere hayat olur. Bitkide yaprak, çiçek ve meyveye hizmet eder.

Toprak: Toprak birdir; fakat ondan gül çıkar, buğday çıkar, üzüm çıkar, elma çıkar. Aynı toprak, bin çeşit renk, koku ve tada menşe olur.

Gıda: Bir lokma ekmek bedene girer; enerji olur, kan olur, hücreye gıda olur, kasa kuvvet olur. Bir lokma, bedende yüz vazife görür.

Ağaç: Bir ağaçtan gölge çıkar, meyve çıkar, çiçek çıkar, koku çıkar, çekirdek çıkar, kuşa yuva çıkar. Bir canlı, pek çok rahmete vesile olur.

Göz: Bir göz küçücük bir cihazdır; fakat onunla renkler, şekiller, yazılar, yüzler, dağlar ve yıldızlar görülür. Küçük bir pencere, koca âleme açılır.

Dil: Bir dil ile tat alınır, konuşulur, dua edilir, Kur'an okunur, ilim öğretilir. Küçük bir et parçasından pek çok mana çıkar.

Kalp: Bir kalp kan pompalar; fakat aynı zamanda muhabbet, korku, ümit, şefkat ve iman merkezi olur. Bir organda hem bedenî hem manevî hayat parlar.

Netice

Hayat öyle bir ilahî sikkedir ki bir şeyi çok şeye açar. Çekirdekten ağaç, yumurtadan kuş, nutfeden insan, sudan bin çeşit hayat çıkar. Bu iş sebeplerin değil, doğrudan Hâlık-ı Zülcelâl'in kudretidir.

“Pek Çok Şeyler Bir Şey-i Vâhide İnkılab Eder”

Hayatın ikinci mucizesi de bunun tersidir: **Çok farklı şeyler tek bir şeye dönüşür**

Mide Misali: Ekmek, su, et, sebze, meyve, süt; hepsi ayrı ayrı şeylerdir. Fakat mideye girince Allah'ın emriyle tek bir bedene hizmet eder. Çok şey, bir insan cismine dönüşür.

Anne Rahmi Misali: Annenin yediği farklı gıdalar, rahimde tek bir bebeğin bedenine dönüşür. O gıdalardan göz, kulak, el, ayak, kalp ve beyin yapılır. Çok şey, bir insan sûretinde toplanır.

Ağaç Misali: Toprak, su, hava, güneş ışığı ve mineraller birleşir; tek bir elma olur. Aynı unsurlar ağacın içinde tek bir meyveye çevrilir. Dağınık maddeler, hikmetli bir rızık hâline gelir.

Bal Misali: Arı, farklı çiçeklerden nektar toplar. Sonra bunlar tek bir bal hâline gelir. Bin çiçeğin özü, bir kaşık balda toplanır.

Süt Misali: Hayvan ot yer, su iç, farklı bitkilerle beslenir. Fakat sonunda bembeyaz, saf, latif bir süt çıkar. Renkli ve çeşitli gıdalar, tek bir temiz rızka dönüşür.

Yumurta Misali: Tavuğun yediği buğday, ot, su ve farklı maddeler tek bir yumurtaya çevrilir. O yumurta da yeni bir hayatın tohumu olur. Çok unsur, bir hayat kabuğunda toplanır.

Üzüm Misali: Toprak başka, su başka, güneş başka, hava başkadır. Fakat asmanın tezgâhında bunlar tek bir üzüm tanesine dönüşür. Çok farklı sebepler, tek bir tatlı meyvede birleşir.

Netice

Çok farklı şeylerin tek bir şeye dönüşmesi, hayatın parlak bir mucizesidir. Sebepler dağınıktır; netice birdir. Maddeler farklıdır; çıkan eser muntazamdır. İşte bu, “emr-i Rabbânî”nin açık mührüdür.

“Emr-i Rabbânîyle”

Üstad burada özellikle “emr-i Rabbânîyle” diyor. Çünkü bu dönüşümler midenin, suyun, toprağın, hücrenin kendi kendine yaptığı işler değildir. Mide akılsızdır, su şuursuzdur, hücre bağımsız bir ilme sahip değildir. Fakat hepsi son derece hikmetli bir kanuna göre çalışır. Demek bu işler, sebeplerin kendi kudretiyle değil, Allah’ın emriyle meydana gelir.

Su Misali

Su tek bir maddedir. Fakat Allah’ın izniyle canlı bedende pek çok şeye kaynak olur. Bitkide yaprağın tazeliğine, çiçeğin canlılığına, meyvenin suyuna vesile olur. İnsan bedeninde kana karışır, hücreleri besler, gözyaşı olur, ter olur, sindirime hizmet eder, beynin ve organların çalışmasına yardımcı olur. Aynı su, bir yerde üzümün tatlılığına, başka yerde karpuzun serinliğine, başka yerde gülün letafetine vesile olur. Tek şeyden çok şey çıkar.

Mide Misali

Mideye giren yemekler birbirinden çok farklıdır. Ekmek başkadır, elma başkadır, et başkadır, süt başkadır, su başkadır. Fakat Hâlık-ı Teâlâ bunlardan tek bir insan bedenini besler ve devam ettirir. Bu farklı gıdalar rastgele dağılmaz; her biri bedende ihtiyaç duyulan yere sevk edilir. Gözün, beynin, kalbin, kasların, kemiklerin ve kanın ihtiyacı ayrı ayrı görülür. Bu, kör tesadüfün değil, her şeyi bilen Allah’ın işidir.

Buradaki Asıl Delil

Burada asıl anlatılan şey şudur: **Bir şeyden çok şeyi çıkarmak ve çok şeyi bir şeye çevirmek, ancak her şeyi bilen ve her şeyi yaratan Allah’a mahsustur.** Çünkü bu iş bütün bedeni, bütün organları, bütün ihtiyaçları, bütün maddeleri ve bütün neticeleri birden bilmeyi gerektirir. Bir damla suyun nereye gideceğini, bir lokmanın hangi organa ne kadar hizmet edeceğini, bir çekirdeğin nasıl ağaç olacağını ancak Rabbü’l-âlemîn bilir.

Netice

Hayat, Allah'ın varlıklar üzerine vurduğu en parlak mühürlere biridir. Çünkü hayatla bir tek şeyden çok şey çıkar; çok farklı şeyler de tek bir canlı bedene dönüşür. Bu hâl açıkça gösterir ki hayat, sebeplerin değil, Hâlık-ı Teâlâ'nın kudretinin eseridir. Toprak, su, hava ve gıda sadece perdedir; hakiki icad eden, hayatı veren ve her şeyi hikmetle çeviren Allah'tır.

İşte kalp, akıl, şuur sahibi olan bir adam, bu ciheti düşünürse anlar ki bir şeyden çok şeyleri icad edip çıkartmak ve çok şeyleri bir şeye tahvil etmek ancak her şeyi halk eden ve her şeyi yapan Sâni'e mahsus bir sikkedir.

Düşünen Adamın Göreceği Hakikat

Üstad burada diyor ki: İnsan sadece gözüyle bakmaz; **kalbiyle hissederek, akıyla ölçer, şuuruyla manayı kavrar**. Eğer insan hayatın bu iki büyük icraatını düşünürse, yani **bir şeyden çok şey çıkmasını ve çok şeyin bir şeye dönüşmesini** tefekkür ederse, bunun sıradan sebeplerle açıklanamayacağını anlar.

Bir Şeyden Çok Şey Çıkarmak

Bir çekirdekten kök, gövde, dal, yaprak, çiçek, meyve ve tekrar çekirdek çıkar. Bir yumurtadan göz, kanat, gaga, kalp, tüy ve canlı bir kuş yaratılır. Bir damla nutfeden göz, kulak, kalp, beyin, damar, kemik ve insan bedeni meydana gelir. Bu kadar çok neticeyi bir tek şeyden çıkarmak, ancak her şeyi bilen ve her şeye gücü yeten Allah'a mahsustur.

Çok Şeyi Bir Şeye Çevirmek

Diğer taraftan insan çeşit çeşit gıdalar yer: ekmek, su, et, meyve, sebze, süt... Bunlar bedende dağınık kalmaz; tek bir insan bedenine dönüşür. Kan olur, et olur, kemik olur, enerji olur. Arı farklı çiçeklerden aldığı nektarı tek bir bal yapar. Ağaç toprak, su, hava ve güneşten tek bir meyve çıkarır. Çok farklı maddelerin tek bir düzenli varlığa çevrilmesi de açıkça ilahî bir fiildir.

Sebeplerin Aczi

Toprak ne üzümü bilir ne elmayı. Su ne gözü tanır ne kalbi. Güneş hangi meyveye hangi tadı vereceğini seçemez. Mide, hangi lokmanın hangi hücreye gideceğini kendi başına hesap edemez. Fakat neticede şaşmaz bir nizam, hikmetli bir taksim ve mükemmel bir sanat ortaya çıkar. Demek sebepler sadece perdedir; hakiki yapan Allah'tır.

“Ancak Sâni'e Mahsus Bir Sikkedir”

Bu işler Allah'ın varlık üzerine vurduğu özel mühüredir. Çünkü **bir şeyden çok şey**

çıkarmak sonsuz kudret ister; **çok şeyi bir şeye çevirmek** sonsuz ilim ve hikmet ister. Bu iki fiil, cansız ve şuursuz sebeplerin yapabileceği işler değildir. Bunlar, her şeyi halk eden Hâlık'ın ve her şeyi sanatla yapan Sâni'in mührüdür.

Netice

Kalbi diri, akli açık, şuuru uyanık olan insan şunu anlar: Hayat başıboş bir hâdise değildir. Hayat, Allah'ın en parlak sikkelerinden biridir. Çünkü hayatla bir şey çok şeye açılır, çok şey de bir şeye çevrilir. Bu mühür ne tabiata verilir, ne tesadüfe, ne sebeplere; yalnız her şeyi yaratan Allah'a verilir.